

Oti-Biyografi: Kişisel Anlatı ve Toplumsal Algı

Autie-Biography: Self-Narrative and Social Perception

Öz

Özge ALTUNLU*

Mukadder ERKAN**

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü. ozge.altunlu@atauni.edu.tr.

ORCID: 0000-0001-5494-4152

ROR ID: ror.org/03je5c526

Makaleye katkısı %60'tır. Contribution to the article is 60%

** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü. merkan@atauni.edu.tr.

ORCID: 0000-0002-9110-4272

ROR ID: ror.org/03je5c526

Makaleye katkısı %40'tır. Contribution to the article is 40%.

Gönderilme Tarihi / Received Date

09.12.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date

10.03.2025

Yayın Tarihi / Publication Date

21.03.2025

Atıf/Citation: Altunlu Ö, Erkan M.,

Oti-Biyografi: Kişisel Anlatı ve Toplumsal Algı

Dil ve Edebiyat Araştırmaları, 31, 275-287

doi.org/10.30767/diledeara.1597527

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlleme.

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review:

Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest:

The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support:

The author declared that this study has received no financial support

Dil ve Edebiyat Araştırmaları

Dergimizde yayımlanan makalelerin telif hakları dergimize ait olup CC-BY-NC-ND lisansına uygun olarak açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

Language and Literature Studies

The copyright of the articles published in our journal belongs to our journal and is published as open access in accordance with CC-BY-NC-ND licenses.

tded.org.tr | 2025

Bu makale, engelli çalışmaları ve otizm üzerine odaklanırken, oti-biyografi (Autie-Biography) türündeki kişisel anlatıların toplumsal algı üzerindeki rolünü incelemektedir. Makalenin amacı, engelli çalışmaları ışığında otizm ve oti-biyografi ilişkisini bireysel ve toplumsal açılardan derinlemesine irdelemektir. Çalışma, otizmin yazınsal ve toplumsal dünyadaki varlığına dikkat çekerken, otizmlili bireylerin oti-biyografik anlatıları sayesinde otizmle ilgili bireysel ve sosyal deneyimlerinin nasıl yansıtıldığını ve toplumsal algıların nasıl şekillendirildiğini inceler. Makale, oti-biyografinin tanımını, tarihçesini, otizmlili birey açısından önemini ve toplumsal kabul üzerindeki rolünü irdeleyen, aynı zamanda oti-biyografinin sosyal adalet ve nörotipik algıdaki empatik gelişime katkısını ele alır. Aynı zamanda makale, oti-biyografilerin engellilik çalışmalarındaki yerini ve otizmin bireyler üzerindeki etkilerini değerlendirir. Çalışma engellilik olgusu, otizm ve oti-biyografiler arasındaki ilişkiyi aydınlatarak bu üç unsurun birbirinden nasıl etkilendiğini anlamada önem arz etmektedir. Bu çalışma, otizmi bireysel ve sosyal boyutlarıyla engelli çalışmaları şemsiye kavramı altında ele alarak ve oti-biyografi aracılığıyla bu ikili ilişki arasında kişisel deneyimleri derinlemesine çözümleyen kritik bir yazınsal araç sunarak akademik anlamda yazın alana özgün katkı sağlıyor bu anlamda literatürdeki önemli bir boşluğu kapatmayı amaçlamaktadır

Anahtar Kelimeler: Engelli çalışmaları, Engelli, Otizm, Oti-biyografi, Toplumsal Kabul.

Abstract

Focusing on disability studies and autism, this article examines the role of self-narratives in the genre of autie-biography on social perception. The article aims to explore the relationship between autism and autie-biography from individual and social perspectives in the light of disability studies. While drawing attention to the presence of autism in the literary and social world, the study examines how individual and social experiences of autism are reflected and how social perceptions are shaped through the autie-biographical narratives of individuals with autism. While the article analyses the definition, history and significance of autie-biography for individuals with autism and its role in social acceptance, it also deals with the contribution of autie-biography to empathic development in social justice and neurotypical perception. At the same time, the article evaluates the place of autie-biographies in disability studies and the effects of autism on individuals. By illuminating the relationships among the phenomena of disability, autism and autie-biographies, the study plays an important role in understanding how these three elements are affected by each other. This study aims to make an original contribution to the academic literature and to close an important gap in the literature in this sense by addressing autism in its individual and social dimensions under the umbrella concept of disability studies and by providing a critical literary vehicle that analyses personal experiences in depth in this dual relationship through autie-biography.

Keywords: Disability Studies, Disabled, Autism, Autie-biography, Social Acceptance.

Giriş

Engelli çalışmaları, engelli bireyin çoğunluğu nörotipik (herhangi bir yeti yitimi olmayan veya özel gereksinimi olmayan) bireylerin oluşturduğu toplumda deneyimlediği zorlukları bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik olmak üzere pek çok açıdan inceleyen disiplinler arası bir alandır. Engelli çalışmaları kapsamında engellilik olgusunun, sadece bireysel bir durum değil toplumsal anlamda sorunsallaştırılmaya çalışılan bir olgu olarak ele alınıp incelenmesi zorunluluk arz etmektedir. Engelliliğin tarihte insanın mevcudiyetiyle var olduğu düşünülmeyle birlikte, engelli çalışmalarının bilhassa 1960'lı yıllarda görünür olmaya başlayan bir araştırma alanı olarak, süreç içinde toplumdaki engellilik ve engelli birey algısının değişip dönüşmesine, engelli bireylere yönelik farkındalığın oluşmasına, engelli bireylerin topluma katılımına ve gasp edilen haklarının iade edilmesine önayak olduğu bilinmektedir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB), bireylerin davranış alanlarında ve sosyal iletişim-etkileşimde zorluklar yaşadığı nörogelişimsel bir bozukluktur. Bu kapsamlı sınıflandırmada bireysel farklılıkların olduğu hakikati göz ardı edilmez. Otizme yönelik tanı ölçütleri zamanla değişmiş ve gelişmiş olmakla beraber, otizmin kökleri 20. yüzyıl başlarına kadar uzanmaktadır. Giderek hakkında yapılan araştırmaların artması ve paralel olarak toplumsal farkındalığın gelişmesi tanı sürecini şekillendirmiş ve bu sürecin ilerleme kaydetmesini sağlamıştır.

Otizimli bireyin iç dünyasından yansıtılan deneyimlerin yer aldığı oti-biyografiler, yeni bir tür olarak yazın dünyasındaki yerini almıştır. Otizmli bireyin kaleminden çıkan bu kişisel anlatılar akademik bağlamda otizmli bireyin bakış açısının anlaşılmasında etkili bir araçtır. Engelli çalışmalarına büyük katkılar sunan oti-biyografiler, otizmli bireylerin seslerini duyurmasına, duygu ve düşüncelerini paylaşmasına ve nörotipik algıyla kurulan toplumsal normların ve yapıların sorgulanmasına imkân tanır. Bu cihette oti-biyografiler, engellilik ve otizm olgularına daha derinlemesine anlayış ve empati perspektifleri sunmaktadır.

Bu makalenin amacı, engelli çalışmaları, otizm ve oti-biyografilere kapsamlı teorik çerçeve sunmak ve oti-biyografi yazın türünün akademik bağlamdaki önemini vurgulayarak bu noktada keşiştiği ortak paydaları irdelemektir. Dahası, toplumdaki engelli algısına yönelik yerleşik yanlış algıyı değiştirmek ve sürdürülebilir adil bir toplum oluşturmak için engelli bireylerin deneyimlerinin oti-biyografiler aracılığıyla paylaşımının ne denli elzem olduğunu ele almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda makalede, engelli çalışmaları, otizm ve oti-biyografi dinamiklerinin ilişkisi derinlemesine irdelenir.

1. Teorik Çerçeve: Engelli Çalışmaları, Otizm ve Toplumsal Algı

Engelli çalışmaları hem akademik hem de uygulama alanı olarak engellilik olgusunun bireysel, sosyal, kültürel ve ekonomik olmak üzere pek çok boyutunu inceleyen bir disiplindir. Engelli çalışmaları kapsamına dâhil edilen çeşitli teorik ve pratik yaklaşımlar, engellilik olgusunun birey ve toplum üzerindeki etkilerini tanımlamak, algılamak ve aynı zamanda engelli bireylerin deneyimlerini iyileştirici ve destekleyici birtakım politikaları ve uygulamaları geliştirmek için önemli katkılardır. Engelli çalışmaları bir yandan akademik olarak sağlık bilimleri, eğitim bilimleri, hukuk, psikoloji ve sosyal bilimler gibi çeşitli disiplinlere ilham olurken diğer yandan bu disiplinlerden beslenir. Ayrıca, engellilik olgusunun sadece tıbbi bir durum değil, aynı zamanda toplumsal bir olgu olduğu gerçeği engelli çalışmalarının kapsamını oluşturmaktadır.

Engelli çalışmalarının gelişimi, engellilik üzerine geliştirilen ve birtakım toplumsal algılardan beslenen modeller ile bağdaştırılır. Bunlardan ilki ahlaki model olup engelli bireyi bir günahın ya

da hatanın sonucu olarak bir ucube ya da ceza kavramlarıyla etiketler. İkincisi olan tıbbi model, engelli bireyi yalnızca tıbbi ve fizyolojik durumlarıyla ele alıp bunun sonucunda engelli bireyi bir hastalık veya kusur olarak görür ve nihayetinde tanı-tedavi döngüsüne hapseder. Bu noktada, engellilik olgusunun ortadan kalkmasını sağlayacak çeşitli tedavi ve rehabilitasyon yöntemleri, anomaliyi normale dönüştürebilecek ya da en azından normal kabul edilen ölçütlere yaklaştırebilecek işlevsellikte kabul edilir. Tıbbi model engelliliği, bireylerin fiziksel ya da zihinsel sağlık durumlarının bir sonucu olarak değerlendirdiğinden, engelli bireyler tıbbi uzmanlar tarafından tanı ve tedavi yöntemlerinin yaptırımlarıyla yönetilirler. Tıbbi mercer altında toplumsal değil, bireysel bir sorumluluk kabul edilen engellilik olgusu, nihayetinde birey-merkezli yürütülen bir süreç olarak kabul edilir. Bu yaklaşım, tıbbi modelin eleştiri aldığı noktalardandır. Bu cihette toplumsal yapıların ve sosyal çevrenin yeti yitimi olan birey üzerindeki engelleyici ve dışlayıcı etkileri göz önüne serilir. Dahası, böyle bir bireyselleştirme, engelli bireyin sosyal etkileşimi ve toplumsal katılım sınırlarını daraltırken buna bağlı olarak toplumsal dışlanma sınırlarını genişletir. Bu modelin ana odağı, engelli bireyin bedensel ve zihinsel bozukluklarıdır ve bu yüzden bedensel ve zihinsel *anormallikler* engelliliğin kaynağı olarak kabul edilir.

Tıbbi modele bir tür tepki niteliğinde sosyal model geliştirilmiştir. 1960'lı yıllardan günümüze uzanan bu model, engelli bireyin daha çok psiko-sosyal durumuna ışık tutmuş bu doğrultuda ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamıştır. Sosyal model, engelli bireyin durumunun toplumsal kabulden ötelenen bir düzeyde politik, ekonomik, kültürel ve sosyal tutumlardan doğan engellerle oluşturulduğunu savunur. Bu noktada model, soyut ve somut erişilebilirlik sınırlarının kaldırılmasını ve engellenmiş bireyin toplumsal katılımının artırılmasını hedefler. Model, çoğunluğu nörotipik bireylerin oluşturduğu toplumda ayrımcı tutumları ve fiziksel engelleri ortadan kaldırmaya ışık tutar. Bu bağlamda daha eşitlikçi bir toplum inşası için sosyal model erişilebilirlik, toplumsal kapsayıcılık, toplumsal kabul ve eşitlik ilkelerine vurgu yapar. Bu modele göre engellilik olgusu bireysel değil, toplumsal bir sorun olarak kabul edildiğinden model, çözüm olarak toplumsal yapılarda değişiklik yapılmasının önemini ve gereksinimini belirginleştirir. Tıpkı tıbbi modelin eleştiri aldığı noktaların olması gibi bu model de eleştirilmektedir: Engelli bireylerin sağlık durumlarıyla ilgili mevcut durumu ve engellilik olgusunun hem toplumsal engellerle hem de sağlık durumlarıyla ilişkili olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir.

Bütüncül yaklaşım perspektifinde biyososyal model, bireyin sağlık durumunu ve ayrımcı toplumsal yapıları birbiriyle ilintilendirerek engellilik olgusunu bir bütün halinde ele alır. Dolayısıyla, model engelli birey için bu zorlu süreci bireysel ve toplumsal faktörleri dengeleyerek kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Ancak yine de, bu dengeyi toplumsal faktörlerin etkisini yeterince vurgulamayınsından dolayı koruyamamış ve eleştirilen bir model olmaktan kurtulamamıştır. Bu modellerin yanı sıra, son yapılan çalışmalarda engelli bireye yönelik toplumda bilinç yükseltme, engelli haklarını savunma, nörotipik ve engelli birey arasında toplumsal eşitliği sağlama, farklı kültürlerde engellilik olgusunun araştırılması için hak temelli yaklaşımlar ve daha kapsayıcı çalışmalar geliştirilmiştir. 1980 ve sonrasında engelli bireyi hem fiziksel sağlık durumuyla hem de sosyal çevresiyle ele alan biyososyal model ve 1990'lardan sonra özellikle engelli bireyin nörolojik durumlarına odaklanan nöro-çeşitlilik yaklaşımı filizlenmiş olsa da engelli birey üzerine tartışmalar en çok tıbbi ve sosyal model zemininde sürmektedir. Nitekim engelli çalışmaları, genelde engellilik olgusunu özelde otizmi çeşitli yönleriyle ele almak ve anlamak, engelli bireyin pek çok açıdan durumunun iyileştirilmesine olanak sağlamak ve toplumsal değişimi desteklemek adına birçok gelişme için sürdürülebilir bir çalışma alanıdır.

Otizm Spektrum Bozukluğu, çeşitli biçimlerde ve derecelerde görülebilen ve birden fazla semptomu içeren nörogelişimsel bir bozukluktur. İletişim sorunları, sosyal etkileşimde zorlanma, sınırlı ilgi alanları, tekrarlayan davranışlar ve duyuşsal hassasiyet otizmin özellikleri arasında sayılmaktadır. Otizm, daha erken dönemlerde var olsa bile otizme yönelik ilk tanımların tarihçesi 1900'lere dayanmaktadır. İlk olarak 1943 yılında, Amerikalı doktor ve çocuk psikiyatristi Leo Kanner makale çalışmasında, otizm ile çocukluk şizofrenisinin arasına belirgin bir çizgi çizmiştir (1943). Kanner, otizmi iletişim sorunları ve sosyal etkileşim ile birlikte görülen belirgin davranışsal özelliklerle tanımlamıştır. Kanner'ın yanı sıra 1944 yılında Avusturyalı pediatrist Hans Asperger, daha sonra 'Asperger sendromu' olarak ifade edilen bir durumu gündeme getirmiş ve böylece bir bozukluk olarak Asperger sendromu, otizmden ayrı tutulmuştur. Otizm tanısı, "ancak sosyal iletişimdeki karakteristik eksikliklere aşırı tekrarlayıcı davranışlar, kısıtlı ilgi alanları ve ayrıntıda ısrar eşlik ettiğinde konur" (American Psychiatric Association, 2013, s. 31). İlk defa 1980 yılında, Amerikan Psikiyatri Derneği'nin yayımladığı *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* kılavuzunun üçüncü baskısında (1980) otizm, bebeklik otizmi (infantile autism) bağlamında ele alınırken; adı geçen kılavuzun beşinci baskısında otizm spektrum bozukluğunun tanı ölçütlerine yer verilmiştir (2013). Nitekim bu baskıda, "Asperger sendromu uzun yıllar otizmden ayrı bir durum olarak değerlendirilmiş; ancak yapılan bu değişlikle birlikte otizm spektrumunda yerini almıştır" (Tulgar, 2020, s. 18). 1990'lı yıllarda Otizm bir spektrum bozukluğu olarak nitelendirilir ve semptomlarının çeşitli dereceleri ifade edilir. Doğal olarak, çalışmalar arttıkça her bireyin farklı semptomlar gösterebileceği anlaşılmıştır. 2000'li yıllardan sonra bilhassa otizmin alt grupları aydınlatılmıştır. *DSM-V* (2013) ile tüm bu alt gruplar otizm spektrum bozukluğu başlığı altında bir araya toplanmıştır. Bu bağlamda otizmin bir spektrum olarak değerlendirilmesi gerçeği perçinlenmiştir. Son yıllarda yapılan tıp merkezli bilimsel çalışmalar, tıpkı diğer nörolojik durumlarda olduğu gibi otizmi normal beyin çeşitliliği olarak kabul etmeye başlamıştır. Bu gelişme otizmin bir hastalık olarak düşünülmesinden ziyade bireysel bir farklılık olarak değerlendirilmesinin altını çizer.

DSM-V (2013) kriterlerine göre otizm, bir spektrum bozukluğu olarak tanımlanmış, iletişimsel ve davranışsal zorluklarla bağdaştırılan nörogelişimsel bozukluk olarak ifade edilmiştir. Otizm Spektrum Bozukluğu, başkalarının duygularını anlama, çevresindeki bireylerin mimik ve beden dilini anlama, sosyal ilişki kurma ve sürdürme zorluklarını kapsayan sosyal iletişim ve etkileşim zorlukları ve ayrıca dönme ve el çırpma gibi tekrarlayıcı hareketler, rutinin sürekliliğinde ısrarcı tutum ve sınırlı konularda aşırı ilgi gibi birtakım kıstaslarla tanılanır. Belirtiler genellikle erken çocukluk döneminde (genellikle 3 yaşından önce) kendini gösterir. *ICD-10* (International Classification of Diseases, Tenth Edition, Volume 1, 2008), ve *ICD-11* (International Classification of Diseases, Eleventh Edition, 2024), Otizm Spektrum bozukluğunu *DSM-V* (2013) ile benzer ölçütler çerçevesinde tanımlamakla beraber, bu sistemler terminolojik ve vurgulanan önemli noktalar açısından farklar içermektedir. *DSM-V* (2013) Otizm Spektrum bozukluğuna dair davranışsal ve iletişimsel belirtilere dikkat çekerken, *ICD* sistemleri Otizm Spektrum bozukluğuna daha geniş bir yelpazede yoğunlaşır. Sonuç olarak her iki sistemde de Otizm Spektrum Bozukluğu, erken çocuklukta başlayıp günlük yaşamı önemli ölçüde etkileyen bir bozukluk olarak ifade edilir. Bu sistemlerin belirlediği ölçütler ile otizmin tanı ve tedavi sürecine referans sağlanmıştır.

OSB hem otizimli bireyler hem de ebeveynleri üzerinde fiziksel ve psikolojik etkileri olan karmaşık bir bozukluktur. Bu etkilerin çoğu, engelli bireye yönelik toplumsal algılarla şekillenmiştir. Bu bağlamda, Stuart Murray, bize "otizmin tedavi veya düzeltme gerektirmeyen bir dünyada var olma biçimi" (2008, s. 6) olduğunu hatırlatır. Leo Kanner "Autistic Disturbances of Affective

Contact” (1943) adlı çalışmasında otizme dair patolojik örnekler paylaşırken otizimli bireylerin yaşamına ilişkin gözlemlerinden kesitleri yine otizimli çocuğu olan aile bireylerinin ağzından sunar. Otizimli çocuğu olan ailelerin ne düşündüğünü ve nasıl hissettiğini tam olarak anlamak mümkün görünmese de empati duygusunu harekete geçiren çalışmasında Kanner, ebeveynlerin otizimli bireyleri aşağıdaki gibi tanımladığını öne sürer:

Her zaman “kendi kendine yeten”; “kabuğuna çekilmiş gibi”; “yalnız kaldığında en mutlu olan”; “insanlar yokmuş gibi davranan”; “etrafındaki her şeyden tamamen habersiz”; “sessiz bir bilgelik izlenimi veren”; “alışılacağı ölçüde sosyal farkındalık geliştiremeyen”; “neredeyse hipnotize olmuş gibi davranan” (1943, s. 242)

kişilerdir. Kanner’ın çalışmasında ifade edilen otizimli çocuğa sahip ailelerin yorumları göz önünde bulundurulduğunda, “ebeveynler OSB’li çocuklara bakmanın zorluklarıyla yüzleşirken, önemli bir duygusal aracının psikolojik bir kabul olduğu” (Burrell, Ives ve Unwin, 2017, s. 2) gerçeğine ayna tutulduğu saptanmıştır. Psikolojik engellerin üstesinden gelmek ve psikolojik krizden sonra rahatlamak için kabul olgusunun gerekliliği vurgulanır.

1960’lı yıllar, engelli çalışmalarının ve otizmin de içinde yer aldığı farklı disiplinlerden birçok yeni çalışmanın filizlendiği dönem olarak görülmektedir. Özellikle son yıllarda literatürde otizm hakkında çok daha fazla bilgi ve çalışma bulunur. “Otizm akademik alanda oldukça görünür bir konudur. (...) Gazeteler de otizme büyük ilgi göstermektedir. (...) The Times (UK) 1969 yılında başlığında otizm olan ilk makaleyi yayımladı” (Billawala, Alshaba ve Gregor, 2014, s. 2). Toplum otizm spektrumu hakkında ne kadar çok şey öğrenirse, otizmin romanlar, filmler, belgeseller ve otobiyografilerdeki temsilleri de o kadar vazgeçilmez hale gelmektedir. Bu noktada, temsillerin gerçek hayatta olduğu gibi sunulup sunulmadığının kontrol edilmesi gerekir.

Genel olarak, otizimli temsili infantil (çocuk) otizmine dayandırılır. Otizimli bir yetişkinin varlığı, ilk kez 1989 yılında gösterime giren ve Oscar ödülüyle onurlandırılan *Rain Man* filmiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Filme ilham olan Laurence Kim Peek, nam-ı diğer ‘İnsan Google,’ gibi canlı örneklerle; “otizm ve savantizm neredeyse eşanlı hale gelmiş gibi görünmektedir; öyle ki otizm olmadan da savant olmanın mümkün olup olmadığı ya da aynı şekilde otistik olan herkesin savant yeteneklere sahip olduğunun varsayılabileceği sorulabilir” (Murray, 2008, s. 65).

Bir savant olarak Kim Peek’in “dünyanın en hızlı okuyucusu olduğunu, açık bir kitabın her iki sayfasını aynı anda (...) okuyabildiğini ve okuduğu kitapların içeriğinin neredeyse tamamını ezberleyebildiğini” (Murray, 2008, s. 68) söylemeye gerek yoktur. Stephen Wiltshire, fotografik hafızası sayesinde ‘insan kamera’ olarak nitelendirilen bir diğer sıra dışı savant figürüdür; dolayısıyla Wiltshire’in görsel sanatta detay aktarımının çarpıcı ve muhteşem örneğini, özenle yaptığı şehir manzaraları çizimlerinde görebiliriz. Wiltshire, yalnızca ortalama 45 dakikalık bir sürede gördüğü bir panoramanın tamamını birkaç gün gibi kısa bir sürede çizebiliyor. Diğer yandan, yanlış bir şekilde, insanlar her otizimli çocuğun savantizme sahip olduğu fikrine saplanmış durumdadır ki, “Down, belirli alanlarda olağanüstü yetenekler sergileyen ancak genel yetenek düzeyleri bağımsız yaşayamayacak kadar zayıf olan 10 kişiyi tanımlarken ‘idiot savant (aptal savant)’ terimini ilk kullanan kişidir” (Howlin ve diğerleri, 2009, s. 1359). Savant becerileri çoğunlukla takvimsel hesaplamalar, asal sayı hesaplamaları ve yerler ve tarihler için hafıza olarak bilinir. Draaisma, “otistik savant stereotipinin, beklentileri gerçekçi olmayan bir seviyeye yükselttiğini ve bu kadar yetenekli olmayan birçok otistik birey için hayal kırıklığı ve hüsrana neden olduğunu”

(2009, s. 1478) vurgular. Özetle, her otizimli bireyin savant olduğu yanlış sanısı oldukça yaygındır. Bilinmektedir ki otizm spektrumu olan çocuklar, bu şekilde hatırlayacağı harika bir hafızaya sahip olabilir ya da olmayabilir.

Engelli çalışmalarında toplumsal algı açısından diğer önemli bir husus, gözünü dikip bakmak paydasında, alan için başucu kitaplar arasında yer alan *Staring: How We Look*'un (2009) yazarı Rosemie Garland-Thomson tarafından dile getirilir. Yazar, “dostu düşmandan, aşınayı yabancından, daveti reddedilmekten, öfkeyi hayranlıktan ve komik olanı trajik olandan ayırt etmek için yüzlere baktığımızı” (Garland-Thomson, 2009, s. 101) öne sürerek dikkat çekici bir noktaya odaklanır. İngilizcede rahatsız edici bir şekilde bakmak anlamında kullanılan *staring* kavramı, engelli bireylerin sosyal yaşamda, içinde çok fazla negatif sıfat taşıyan böylesi bir bakışa maruz kalmasını konu edinir. Bakmak denilince, otizm fiziksel bir engel türü olmadığından – yani otizimli bireye bakınca dış görünüşten otizimli olup olmadığı anlaşılmadığından – insanlar karşlarındaki otizmlilerin yüzlerinin yabancı mı, düşman mı, çirkin mi, engelli mi, normal (normatif) mi olduğunu ayırt edemezler. Bakışlar böylece, bir yandan normatifin engelli birey üzerindeki tahakkümü anlamına gelirken, diğer yandan engelli bireyin maruz kaldığı ötekileştirici ve insandışılaştırıcı tutumunu görünür kılar.

Son araştırmalara göre, otizimli bireyin toplumsal çevrede maruz bırakıldığı bir başka sorun, otizimli bireyin nörotipik akranlarına kıyasla daha fazla akran zorbalığını deneyimlemesidir. Doğal olarak, engelli bireye yönelik toplumsal algıyla şekillenen mağduriyet riski, zorbalığa uğradıktan hemen sonra ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, “araştırmacılar, erkeklerin genellikle kızlardan daha fazla mağdur olma eğiliminde olduğunu bulmuştur” (Cappadocia, Weiss ve Pepler, 2012, s. 267). Ancak, “sosyal etkileşimde zorluklar yaşamalarına rağmen, (otizimli/engelli) gençler çoğunlukla arkadaşlık arzusunu dile getirmiş ve akranlarıyla birlikte olmak ve onlar tarafından kabul edilmek istemişlerdir” (Goodall, 2018, s. 1662). İnsan yaşamı boyunca kendisine çeşitli hususlarda yoldaşlık edecek ve kendisiyle paylaşımlarda bulunabilecek arkadaş arayışı içindedir. Bir şeyi insanlarla, özellikle de bir arkadaşla birlikte yapmak, onu tek başına yapmaktan daha anlamlı, kolay ve verimli hale getirebilir. Dahası, bireyin yaşam deneyimlerine bir arkadaşın katılımı o bireyi daha mutlu hissettirebilir. Ancak bir arkadaşla ilişki kurma ve bu ilişkiyi devam ettirme olgusu, otizimli bireyler için zorlayıcı bir süreçtir. Michel Foucault'nun belirttiği gibi, “Öznenin unuttuğu şey ne kendisi, ne doğası, ne kökeni, ne de doğaüstü bir yakınlıktır. Öznenin unuttuğu şey, yapmış olması gereken şeydir, yani öğrenmiş olduğu davranış kuralları bütünüdür,” (2016, s. 31) toplumda nasıl davranması gerektiğine dair görünmez kurallardan habersiz olan ve kimi zaman bu kuralları büyük bir çabayla öğrenmeye çalışan otizimli özne için arkadaş edinmek, bir noktada toplumda tutunabilmek için yapmak zorunda olduğu şeylerden biridir. Toplumsal algıyla inşa edilen böyle bir durum, ötekileştirme yöntemlerinden mustarip olan otizimli birey için aynı zamanda periferiye (merkezin dışında konumlandırılmaya) itilmemek için bir gereklilik belki de bir zorunluluk olarak addedilebilir. Çünkü genelde otizimli özne, dışlayıcı bir dünyada insanlar arasında yer almasına izin verilmediği için dünyayı dış pencereden izlemek zorunda kalır.

Bir insan ne kadar güçlü olursa olsun, hayatını huzur ve güven içinde sürdürebilmesi için birine ya da bir yere ait olmayı arzular. Birçok uzmanın da belirttiği gibi arkadaşlık bireyler arasında dayanışma ve aidiyetlik olgularını geliştirir, aynı zamanda kimlik inşasının önemli dinamiklerindedir. Otizimli çocuklar, çeşitli tehlikelere karşı bir tür kalkan olan arkadaşlığı kurmayı ve sürdürmeyi yeterli seviyede başaramamakta; bu nedenle de mağduriyet oklarının hedefinde

yer almaktadırlar. İzolasyon, yalnızlık ve aşağılama çatısı altında tutum ve söylemlerin bir sonucu olarak, nörotipik çocuklardan daha fazla saldırganlaşabilir. Bu noktada Foucault'nun önerisi, izolasyonun aksine, “sivil toplumda bireyleri birbirine bağlayan şeyin içgüdü, duygu ve sempati olduğu” (2008, s. 301) gerçeğidir. Otizmlili bireylere yönelik bu gerçeğe oluşturulan ruhsal bağlar çok güçlü değildir, hatta geçmişte bu bağ neredeyse yok denecek kadar az olmuştur. Öyle ki pek çok otizmlili birey, hayatlarını ebeveynlerinden uzakta, akıl hastanelerinde ya şizofren hastalarla ya da sağırlerle bir arada geçirmiştir. Kısacası, “otizmlili çocukların zorbalık kurbanı olma olasılığı daha yüksektir ve tipik gelişim gösteren çocuklara kıyasla (otistik çocukların) başkalarına zorbalık yapma olasılıkları daha düşüktür” (Hwang ve diğerleri, 2018, s. 236). Birleşik Krallık Ulusal Otistik Derneği “otizmlili her beş çocuktan ikisinin bir tür zorbalığa maruz kaldığını tespit etmiştir” (Rowley ve diğerleri, 2012, s. 1132). Yalnızlaştırılan ve aşağılanan otizmlili bireyler, nörotipikler tarafından inşa edilmiş bir dünyada yaşamaya zorlanmaktadır. Hayatın çeşitli açılardan büyük zorluklarını yaşayan otizmlili birey, bir tür savunma mekanizması olarak insanlara ve nesnelere karşı saldırgan davranışlar sergileyerek psikolojik ve fiziksel benliğini koruma temayülünde olabilir. Bu maruziyetin muhatabı nörotipik birey de olsa buna benzer bir tepkiyle karşılık vermesi yaygın olarak beklenen durumdur.

Sonuç olarak, otizm tarih boyunca birçok şekilde tanımlanmış ve algılanmıştır. Otizm, başlardaki tıbbi sınırların dışına çıkarak zamanla sosyal ve kültürel bağlamlarda da değerlendirilmeye başlanmış, modern yaklaşımların elinde bir spektrum olarak irdelenmiştir. Bu anlamda çeşitli yaklaşımlar, otizmlili bireylerin ihtiyaçlarına yönelik politikaları ve uygulamaları gelişmeye ve ilerleme kaydetmeye sevk etmiştir. Ayrıca bu yaklaşımlar, otizmlili bireylerin yaşam kalitesine ve toplumsal kabulüne yönelik hayati adımlar atılmasına ön ayak olmuştur.

2. Genel Hatlarıyla Oti-biyografi Türüne Bakış

Otizmlili bireylerin kendi yaşamlarına ayna tutarak sosyal yaşamlarını ve otizm ile ilgili kişisel deneyimlerini okuyucusuyla paylaştığı otobiyografik eserlere oti-biyografi denilmektedir. Oti-biyografiler sayesinde otizmlili bireyin iç dünyasına kapılar aralanır ve böylece yazarın bireysel deneyimlerine şahit olunur. Aynı zamanda, oti-biyografiler aracılığıyla otizmlili bireyin sosyal deneyimleri ve bu süreçte yaşadığı başarılar ve/veya zorluklar birinci elden öğrenilir çünkü bu yazın türü, duygu durumundan düşünce yapısına kadar otizmlili bireyin hayatından pek çok kesitler sunar. Öte yandan, maruz bırakıldıkları dışlanma, önyargılar, ayrımcılık, haksızlık ve aşağılanmalar hakkında detaylı bilgi verir.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda oti-biyografinin kökeninin 20. yüzyılın sonlarına kadar uzandığı bilinmektedir. Bu dönem, eş zamanlı olarak aynı oranda otizmle ilgili kişisel deneyimlerin ve anlatıların arttığı dönemdir. Her ne kadar başlarda otizme yalnızca tıbbi mercekten bakılmış ve hakkında sınırlı kaynak sunulmuş olsa da otizm ve otizmlili birey, giderek artan bir ilgiyle birlikte son dönemde farklı literatürlerde önemli yer edinmiştir. İlk örneklerine 1960'lar ve 1970'lerde rastlanmıştır. 1990'lar ve sonrasında oti-biyografilerin toplumsal ve akademik anlamda kabulü ve yaygınlaşması birçok çalışma ile gerçekleşmiştir. Bu artan ve gelişen çalışmalar, otizmin bir eksiklik, hastalık, kusur, çirkinlik gibi olumsuz etiketlerden ziyade daha çok bireysel farklılıklar arasında değerlendirilmesine zemin hazırlamıştır. Buna bağlı olarak otizm hakkında farkındalık oluşturan ve farkındalık oluşturdukça daha çok dikkat çeken oti-biyografiler, giderek daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmaktadır.

Akademik alana katkıları açısından oti-biyografiler, otizme ve otizimli bireye karşı bir tür mikroskobik işleve sahiptir. Otizimli birey kendi deneyimlerini aşıkâr kıldığından bu yeni tür, otizimli bireylere yönelik derinlemesine içgörü sunar. Böylece adı geçen yazınsal platform, bir yandan otizmin klinik semptomlarını diğer yandan nörotipik dünyada kişisel deneyimlerin nasıl şekillendiğini anlamada ve algılamada akademik çalışmalara yön vermektedir. Nöro-çeşitlilik perspektifinde otizm, bir hastalık ya da bozukluğun ötesinde nörolojik çeşitlilik olarak kabul edildiğinden, oti-biyografiler bu çeşitliliğin farklı renkleri olarak nitelendirilebilir. Sosyal model yaklaşımında oti-biyografiler, otizimli bireyin karşılaştığı toplumsal zorlukları ve engelleri gözler önüne serer ve nörotipik dünyanın ayrımcı ve adaletsiz yapılarına yönelik farkındalık oluşturur ve bu doğrultuda toplumsal değişimi hayati kılar. Biyosozyal yaklaşımın kucagında oti-biyografiler, otizimli bireyin biyolojik ve sosyolojik etkilerin altında nasıl kimlik oluşturduğunu ya da kimlik krizi yaşarken nasıl var olma mücadelesi verdiğini gösterir. Tıpkı diğer otobiyografik eserler gibi, oti-biyografiler kimlik mücadelesi veren ötekileştirilmiş bireyin yaşadığı sosyal zorluklara, ayrımcılığa, sosyal önyargılara ve yanlış anlama/algılamalara farkındalık ve empati kazandırır. Aynı zamanda bu tür eserler politika yapımcılar için gerçekçi bilgiler sunarak engelli bireye yönelik iyileştirici politikaların ve hizmetlerin daha etkili bir şekilde gelişmesine olanak sağlar. Dahası, oti-biyografiler yalnızca terapistlere değil, aynı zamanda eğitimcilere, otizimli çocuğu olan ebeveynlere ve toplumun geneline otizimli bireyin gereksinimleri ve öğrenme metotları açısından faydalı bilgiler sunar. Kültürel ve sosyal bağlamda oti-biyografiler, otizimli bireyin sesini duyurabildiği bir yazın çevresidir. Yukarıda dile getirilen hususlar dikkate alındığında oti-biyografinin, otizm spektrum bozukluğu yaşayan bireylerin sosyal ve akademik çevrede daha iyi tanınmasına, anlaşılmasına ve algılanmasına katkı sağlayan bir yazın türü olduğu görülmüştür.

Oti-biyografilerde yansıtılan stres, kaygı, aşırı duy(g)usal hassasiyet ya da psikolojik başa çıkma tutumları, (s)empatiden yoksun bir toplumsal algıyla inşa edilmiş çevrede maruz bırakıldıkları zorluklar karşısındaki destek arayışları ve tüm bunlar içinde kendilerini nasıl ifade ettikleri, otizimli bireye yönelik toplumda farkındalık oluşturma noktasında önemli dinamiklerdir. Otizimli bireyin vazgeçemediği rutinler ve bu rutinlerin sürdürülebilirliği altında yatan sebeplerin de gün yüzüne çıkması, oti-biyografiler aracılığıyla sağlanır. Bu hususların dışında oti-biyografilerde otizimli bireyin eğitim ve iş hayatında karşılaştığı zorluklara şahit olmak da mümkündür. Bu noktada, otizimli bir anlatıcının akademik engellerle nasıl başa çıktığı ya da nasıl başa çıkamadığına dair deneyimlerin kaleme alındığı edebi tür olarak nitelendirilebilir. Bu zorlukların arasında oti-biyografilerde dile getirilen diğer önemli bir husus, ötekileştirme aracı olarak stigmanın (damgalamanın) (Goffman, 1963) otizimli bireyin kimlik oluşumuna verdiği zararlarıdır. Diğer yandan, nörotipik toplumsal algının aksine otizimli bireyin gelişim ve başarı öykülerinin keşfedildiği oti-biyografiler, otizimli bireyin yeniden tanınması ve keşfedilmesini kapsar. Otizimli anlatıcının paylaştığı bu deneyimler hem toplumda büyük çaplı etki oluşturup otizimli bireyler adına nörotipik önyargılara karşı bir nevi savunuculuk yapar, hem de otizimli bireyin potansiyellerini gerçekleştirme konusundaki yeteneklerini belirginleştirir. Bu sebeptendir ki, otizimli bireyi daha iyi anlama, toplumsal önyargılara karşı değişimi sağlama ve otizimli bireyin sesi olma açısından oti-biyografiler önemli katkılar sağlamaktadır.

Oti-biyografilerin, nörotipik toplumun oluşturduğu otizimli stereotiplerini sorgulamada ve otizm-otizimli birey hakkındaki yanlış algıların doğrularıyla yeniden inşasında etkili olduğuna inanılır. Genelde engelli bireye özelde otizimli bireye yönelik süregelen basmakalıp imgeler ve olumsuzlamalar, oti-biyografiler sayesinde olumlu perspektifte daha geniş bir açı kazanır. Bu durum

otizimli bireyden doğrudan aktarılan deneyimler aracılığıyla empati duygusunu perçinler. Doğal olarak toplumsal kabul, duyarlılık ve anlayış olguları güçlenir toplumsal aktivizm ivme kazanır.

Çağdaş İngilizce yazılmış eserler dikkate alındığında, oti-biyografiye örnek teşkil edecek isimler arasında Temple Grandin'in *Thinking in Pictures* (1995) başlıklı eseri revaçtadır. Grandin, 1995 yılında yayımladığı bu eserle otistliğinin öz yaşam öyküsünü, otizmle ilgili noktalarla detaylandırarak yazın dünyasına oti-biyografi türünde ikonik bir eser kazandırmıştır. Bu eser, okuyucunun otizimli dünyanın algı ve düşünce yapısına, otizimli bireyin bilişsel süreçlerine, kimlik inşası sürecinde maruz kaldığı zorluklara ve aynı zamanda otizimli bir bireyin de başarılarının olacağı hakikatine tanık olması açısından etkili bir araçtır. Otizm spektrum bozukluğu olan Temple Grandin, otizimli bireylerin hayatlarına olumlu etkisi olan bir bilim insanıdır. Küresel çapta otizimli bireylerin yaşamlarına iyileştirici dokunuşları destekleyen Grandin, otizimli bireylerin sosyal etkileşimde zorluklar yaşama ve belirli konularda odaklanma üzerine yaptığı araştırmalar ve çalışmalarıyla bilim dünyasında göz dolduran önemli bir profesördür. Bir oti-biyografi niteliği taşıyan *Thinking in Pictures* (1995) Grandin'in kendi otizmine ışık tuttuğu bir eser olarak düşünülebilir. Özellikle yazarın genç yaşlarda sosyal iletişim ve etkileşimde deneyimlediği zorluklar ve bu sebepten ötürü yaşadığı sosyal izolasyon gibi örnekler, Grandin aracılığıyla nörotipik toplumdaki otizimli bireyleri somutlaştırır. Diğer yandan, otizimli bir bireyin potansiyeline ışık tutan akademik başarısı, otizimli bireyin sadece zorlukların nesnesi değil, aynı zamanda özel yeteneklerin öznesi olduğunu da gösterir. Bu özel yetenekleri arasında dikkat çeken, görsel düşünme özelliğidir. Bilindiği üzere, otizimli birey soyut düşünme yerine görsel düşünmeye daha kabiliyetli olabilmektedir. Ayrıca, hayvan davranışlarını anlamak için yaptığı çalışmalarda, yazarın bu yeteneği ön plana çıkmaktadır. Otizimli yazarın dünyayı algılama şeklini yansıtan bu düşünme biçimi, nesnelere ve imgelerin zihindeki uyumu, birleşimi ve dansı niteliğindedir. Otizimli bireyin sahip olduğu farklı düşünme biçiminin toplumsal hayatın çeşitli alanlarında faydaya dönüşeceğini savunan Grandin'in geliştirdiği 'hayvan yönlendirme sistemlerinin' büyük takdir görmesi ve başarı kazanması başlıca örneklerindedir. Bununla, otizimli bireylerin toplumdaki potansiyellerinin keşfini vurgular.

Thinking in Pictures (1995), başlıklı ünlü çalışmasında, otizimli insanların düşünce süreçlerine ve dünyayı nasıl algıladıklarına ışık tutan Grandin, otizimli bireyin görsel düşünme, duyuşsal algı, hayvan-insan benzerliği ve sosyal zorluklar gibi konularda fikirlerini ifade eder. Otizimli yazarın bu paylaşımları, otizimli bireyin dünyayı anlama ve algılama noktalarına önemli bir içgörü sunar. Bu bağlamda, adı geçen eserin otizme ve otizimli bireye dair toplumsal algıyı olumlu yönlendirmeyi amaçlayan bir manifesto olduğu düşünülebilir.

Donna Williams, otizm spektrum bozukluğu olan önemli bir diğer isimdir. Yazar, otizimli birey olarak yaşadığı deneyimlerin bireysel ve toplumsal boyutunu işleyen eserler kaleme almıştır. Williams için otizm, sosyal ve psikolojik etkenlerle de şekil alan bir durumdur. Bu yüzden, otizimli bireye yönelik toplumsal algının, bu bireyin iç dünyasına yapacağı etkinin göz ardı edilemeyeceğine inanılır. Bu bağlamda, Williams eserlerinde otizimli bireyin iç ve dış dünyasının etkileşim süreçlerini ele alır. Nihayetinde, Williams için otizm, yalnızca bir bozukluk değil, aynı zamanda dünyayı farklı bir şekilde algılama ve hayatı farklı bir şekilde yaşamaktır.

Donna Williams'ın *Nobody Nowhere: The Remarkable Autobiography of an Autistic Girl* (1992) başlıklı eserinde Williams'ın otizimli bir kız üzerinden otizme dair kendi yaşam öyküsünü paylaşması, adı geçen eseri oti-biyografik türün çatısı altına taşımış, kabullenmenin ardından otizmin bireye kazandıracığı kişisel gelişim ve başarının canlı temsilini sunmuştur. Örnek olarak

sunulan bu iki oti-biyografik eser, sadece otizmin toplumsal algısını şekillendirmekle kalmaz aynı zamanda otizimli bireylerde ve çevresinde geleceğe yönelik inancı kuvvetlendirip destek mekanizmalarını artırır.

Williams'ın eserleri ve özellikle *Nobody Nowhere: The Remarkable Autobiography of an Autistic Girl* (1992), başlıklı oti-biyografik eseri, otizimli bireylerin daha iyi anlaşılması ve algılanması için önemli birer kaynaktır. Adı geçen eser, otizimli bireyin i dünyasını ve bu i dünyayı etkileyen toplumsal algıyı derinlemesine keşfeden bir eserdir. Tıpkı Grandin gibi Williams bu eserinde, kendi otizm deneyimlerini paylaşır. Benzer şekilde, Williams eserde duyuusal hassasiyetler, sosyal etkileşim-yalnızlık ve çocukluk-otizm belirtileri gibi birçok önemli başlıkta otizimli bireyin dünyasına iğörü sunar. Her iki eserde dikkat çeken önemli nokta, otizimli bireyin ve yaşadığı toplumdaki algının normatif bireyin dış gözleminin ötesinde otizimli bir bireyin i dünyasındaki deneyimlerini işleyen bir kaynak olmasıdır. Williams'ın eseri otizimli bireyin yaşadığı zorluklara samimi bir bakış sunarken, otizmin farklı dünya algıları ile ilişkilendirilebileceğini dile getirir.

Sonuç

Bu makale, engelli çalışmaları kapsamında otizmin ve otizimli bireyin daha iyi anlaşılması amacıyla yazın dünyasına yeni bir tür olarak kazandırılan oti-biyografilerin toplumda nasıl köprü işlevi gördüğünü ortaya çıkarmaya çalışır. Elde edilen bulgulara göre bu yeni türün toplumsal algı üzerindeki katkıları oldukça işlevseldir. Otizimli bireylerin kaleminden dökülen, düşünce ve duyu dünyalarının işleyişi hakkında çarpıcı resimler sunan bu birincil kaynaklar, otizimli bireyin daha yaşanabilir ve adil bir dünyada var olmasını sağlayacak kapsayıcı ve destekleyici çeşitli gelişmeler için temel sağlar.

İçerik analizi gibi nitel araştırma yöntemleriyle elde edilen bulgular ışığında oti-biyografiler, otizimli bireyin i ve dış dünyasını derinlemesine inceleme ve anlama imkânı sunar. Bu metinler, otizimli bireyin duyu, düşünce ve deneyimlerine yönelik çeşitli tema ve motiflerle süslenmiştir. Çalışmamızda konu edindiğimiz oti-biyografilere yönelik *teorik* inceleme ile yazın alandaki bu boşluğun doldurulması için adım atılması amaçlanmıştır. Yalnızlaştırma, dışlama ve aşağılamaya muhatap edilen otizimli bireyin başarı, özsaygı ve umut gibi temalar etrafında toplanan oti-biyografisiyle, otizimli bireyin öz yaşamının çeşitli dönemlerinden aktarılan deneyimlerine dair edebi metinler üzerinden yapılacak nitel incelemenin sonraki çalışmalarda alan için önemli bir kaynak oluşturacağına inanılır.

Engellilik olgusu, otizm ve oti-biyografi arasındaki ilişki, bu üç alanın birbirini nasıl etkilediğini, birbirini nasıl daha anlaşılır kıldığını ve birbiriyle nasıl bağlantılı olduğunu anlamada önemlidir. Engelli alışmaları, engellilik olgusunu bireysel ve daha çok toplumsal unsurların birbirleriyle etkileşimi olarak değerlendirir. Bu bağlamda otizm, engelli çalışmalarının önemli bir alanıdır çünkü otizimli birey hem bireysel bir nörogelişimsel bozukluğun hem de toplumsal olarak engellere maruz bırakılmanın edilgen öznesidir. Oti-biyografiler, otizimli bireyin bireysel ve toplumsal düzeyde deneyimlerinden beslenen ve aynı zamanda duyu ve düşüncelerinin paylaşıldığı gerçekçi ve detaylı bir yazınsal platformdur. Bu kişisel yaşantının yer aldığı dünya, otizme ve otizimli bireyin gereksinimlerine ve haklarına derinlemesine bir anlayış sunar, ayrıca toplumsal önyargıların ve yanlış algıların çözülmesine yardımcı olur. Bu sebeptendir ki, otizimli bireyin kendi deneyimlerini ve mücadelelerini birincil kaynak olarak ifade ettiği oti-biyografiler, otizmin toplumsal engellerle nasıl etkileşimde bulunduğunun daha iyi anlaşılması açısından engelli a-

ışmaları kapsamında önemli bir rol oynar. Özetle, otizmli bireyin oti-biyografik başlığı altında iç dökme yönteminin, otizme yönelik toplumda kabul görmüşlüğü yerleştireceğine ve empatik bireylerin sayısını artırarak bireysel ve toplumsal düzeyde sistematik durum iyileştirmesi yapacağı aşikârdır.

Extended Abstract

Focusing on disability studies and autism, this article examines the role of self-narratives in the genre of autie-biography on social perception. The article aims to explore the relationship between autism and autie-biography from individual and social perspectives in the light of disability studies.

Disability studies provide different perspectives on how disability phenomenon and the disabled person should be understood and perceived. Autobiographical works depicting the life stories and personal experiences of individuals with Autism Spectrum Disorder are called autie-biographies. In the light of disability studies, the phenomenon of disability is shaped by individual, social, cultural, and biological dynamics.

While drawing attention to the presence of autism in literary and social worlds, the study examines how individual and social experiences of autism are reflected and how social perceptions are shaped through the autie-biographical narratives of individuals with autism. While the article analyses the definition, history and significance of autie-biography for individuals with autism and its role in social acceptance, it also deals with the contribution of autie-biography to empathic development in social justice and neurotypical perception. At the same time, the article evaluates the place of autie-biographies in disability studies and the effects of autism on individuals. By illuminating the relationships among the phenomena of disability, autism and autie-biographies, the study plays an important role in understanding how these three elements are affected by each other.

The article, which examines the relationship between disability studies, autism and social perception on a theoretical level, sheds light on how people with disabilities are perceived in society and how their individual and social experiences are affected by the environment. In the first part of the article, the theoretical foundations of disability studies are mentioned. At this point, it has been witnessed that disability studies as a discipline advocates the fact that disability is a social construction rather than a biological condition. Disability is a kind of socially constructed casteism rather than a mental and/or physical defect or deficiency. The normative world imposes various levels and hardships of discrimination and exclusion on people with disabilities, whose existence it ignores and whose rights it violates, by positioning them at the bottom of the hierarchy they have subsequently constructed.

The role of Autie-biographies like Temple Grandin's *Thinking in Pictures* (1995) and Donna Williams' *Nobody Nowhere: The Remarkable Autobiography of an Autistic Girl* (1992), which offer an in-depth look into the world of perception of disabled individuals with Autism Spectrum Disorder (ASD), is emphasised in the last part of the study. By analysing the concept of Autie-biography under a separate heading, the article reveals how the self-narrative of individuals with autism is influenced by social perceptions and the role of this perception in shaping the world of individuals with autism. This new literary genre, on the one hand, provides the reader with a literary framework of the self-expression of individuals with autism, and on the other hand,

it gives theorists, scholars and academics a social perspective on the immediate environment of individuals with autism.

The self-narrative of individuals with autism, as in other autobiographies, interacts with social norms recognised in the social environment. This interaction is characterised by inner experience, identity, social dynamics and forces that promote the reconstruction of norms. Close witnessing of this construction process is provided through narrative, which offers a new and rich research area for social sciences.

This study aims to make an original contribution to the academic literature by addressing autism in its individual and social dimensions under the umbrella concept of disability studies and by providing a critical literary vehicle that analyses personal experiences in depth in this dual relationship through autie-biography and aims to close a significant gap in the literature in this sense.

Kaynakça

American Psychiatric Association. (1980). *DSM-III: Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3. bs.). Washington, DC: American Psychiatric Association.

----- (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5. bs.). Arlington, VA: American Psychiatric Association.

Billawala, Alshaba, and Gregor Wolbring. (2014). “Analyzing the Discourse Surrounding Autism in the New York Times Using an Ableism Lens,” *Disability Studies Quarterly* 34 (1), <https://doi.org/10.18061/dsq.v34i1.3348>

Burrell, A., Ives, J., ve Unwin, G. (2017). “The Experiences of Fathers Who Have Offspring with Autism Spectrum Disorder,” *Journal of autism and developmental disorders*, 47(4), 1135–1147. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3035-2>

Cappadocia, M. C., Weiss, J. A., ve Pepler, D. (2012). Bullying experiences among children and youth with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*, 42(2), 266–277. <https://doi.org/10.1007/s10803-011-1241-x>

Draaisma, D. (2009). “Stereotypes of autism,” *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 1475–1480. <http://doi.org/10.1098/rstb.2008.0324>

Foucault, M. (2008). *The Birth of Biopolitics-Lectures at the College de France 1978-79*. Palgrave Macmillan.

----- (2016). *About the Beginning of the Hermeneutics of the Self*. (H.-P. Fruchaud, ve D. Lorenzini, Eds.) London: The University of Chicago Press.

Garland-Thomson, R. (2009). *Staring: How We Look*. New York: Oxford University Press.

Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin.

Goodall, C. (2018). “Mainstream Is Not for All: The Educational Experiences of Autistic Young People,” *Disability & Society*, 33 (10), 1661–65. doi:10.1080/09687599.2018.1529258

Grandin, T. (1995). *Thinking in Pictures*. New York: Vintage Books.

Howlin, P., Goode, S., Hutton, J., ve Rutter, M. (2009). Savant skills in autism: psychometric approaches and parental reports. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 364(1522), 1359–1367. <https://doi.org/10.1098/rstb.2008.0328>

Hwang, S., Kim, Y. S., Koh, Y. J., ve Leventhal, B. L. (2018). “Autism Spectrum Disorder and School Bullying: Who is the Victim? Who is the Perpetrator?,” *Journal of autism and developmental disorders*, 48(1), 225–238. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3285-z>

Kanner, L. (1943). “Autistic Disturbances of Affective Contact.” Essay. In *Pathology*, 217–50. Embryo Project Encyclopedia.

Murray, S. (2008). *Representing autism: Culture, narrative, fascination*. Liverpool, UK: Liverpool University Press.

Rowley, E., Chandler, S., Baird, G., Simonoff, E., Pickles, A., Loucas, T., ve Charman, T. (2012). “The experience of friendship, victimization and bullying in children with an autism spectrum disorder: Associations with child characteristics and school placement,” *Research in Autism Spectrum Disorders*, 6(3), 1126–1134. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2012.03.004>

Tulgar, A. (2020). “Çağdaş İngiliz Romanında Otizmin Temsili,” Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Williams, D. (1992). *Nobody Nowhere*. UK: Corgi Books.

World Health Organisation. (2008). *International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems* (Tenth Revision/10. bs. Cilt 1). Geneva: World Health Organisation.

----- (2024). *ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics* (Eleventh Revision). World Health Organisation, <https://icd.who.int/browse/2024-01/mms/en>